MARTINI BECANI

Theologi Moguntini.

AD

FRIDERICVM BALDVINVM

Theologum VVittenbergenſem.

De

Communione ſub vtraq; ſpecie:

EPISTOLA.

MOGVNTIAE,

Typis IOANNIS ALBINI.

ANNO M. DC. X.

MARTINVS BECANVS.

FRIDERICO BALDVINO.

S. D.

PRouocas me ad ſcribendum Balduine: vel, vt planius dicam, ad litigandum Ægrè adducor, vt faciam. Et duplex mihi cauſa. Vna, quod aliis ſcriptionibus ſim occupatiſſimus. Altera, quod Caluiniſtas hactenus, non Lutheranos, ex quorum numero tu es, hoſtes mihi & aduerſarios delegerim. Sed, quia ſponte me laceſſis, quid faciam? En ſiſto me, & ad pugnam capeſſendam præſto ſum. Et ne longè abeamus; hoc agitur inter nos, an communio ſub vtraq; ſpecie ſit in præcepto diuino, nec ne? Ego in mea Diſputatione, quam pridem de hoc argumento ſcripſi, contendo non eſſe. Tu in tuis Notis, quas in eandem Diſputationem meditatus es, contrarium aſſeris.

Vter rectius, in controuersiam nunc venit. De Iudice, qui litem hanc dirimat, non facile inter nos conueniet. Tu enim, sat scio, non alium, nisi teipsum, vel certè sacram Scripturam tuo sensu intellectam, admissurus es. Igitur arbitros designemus, necesse est. Nec abnuo, quin omnes, quotquot lecturi sunt, ex arbitrio sententiam dicant.

II. Longiori præfatione opus non est. Ad rem venio. Negaui communionem sub vtraq; specie, diuino præcepto, omnibus necessariam esse. Et confirmaui hoc ordine ac methodo. 1. aliud est institutio diuina; aliud præceptum diuinum. 2. Christus instituit communionem sub vtraq; specie; non tamen præcepit omnibus vsum vtriusque speciei. 3. Imo vsum vnius speciei, tum verbo, tum facto, ipse comprobauit. Verbo quidem, Ioan. 6. Facto autem, in Emaus. 4. Quod etiam fecerunt Apostoli, vt ex actibus illorum perspicuum est. 5. Et post Apostolos, primitiua Ecclesia, tam orientalis, quam occidentalis. 6. Et rectè ab iis factum. Nam sub vna specie non minus continetur totus Christus, quàm sub vtraq; 7. Nec minor fructus

fructus percipitur ex vna, quam ex vtraq;, cæteris paribus. 8. Et aliunde possunt esse legitimæ causæ, cur potius sub vna, quàm sub vtraq; communicent Laici. Propter quas etiam statutum est ab Ecclesia, vt sub vna deinceps communicarent. 9. Nec aduersarii quicquam obiiciunt, quod dilui commodè non possit. Hæc ego.

III. Quid tu verò, Balduine? Primùm ais, omnia argumenta, quæ à me allata sunt, pridem solidissimè refutata esse à Ioanne Husso. Deinde, tuam etiam refutationem attexis. Cuius hæc ferè capita seu fundamenta sunt. 1. contendis, omnem institutionem diuinam continere præceptum. 2. ac proinde, sicut Christus instituit communionem sub vtraq; specie, ita etiam præcepisse. 3. Negas Christum in Emaus vnam speciem suo facto comprobasse. 4. Negas Apostolos id fecisse. 5. Et, si Ecclesia primitiua id fecisset, ais te non sequi Ecclesiam, sed Christum. 6. Addis, totum Christum contineri quidem sub vna specie personaliter, non tamen sacramentaliter. 7. Et maiorem fructum percipi ex vtraq; specie, quàm ex vna. 8. Nec aliunde esse causas, cur sub vna potius,

quam ſub vtraq; communicãdum ſit. 9. Et hoc efficaciter probari ex illis verbis, *Hoc facite, Comedite, Bibite.* Hæc ferè, quæ directè ad rem pertinent.

4. Addis multa alia, ex quibus ea, quæ ſequuntur. 1. Chriſtum ſecundum humanitatem eſſe vbique. 2. Chriſti benedictionem non ſemper fuiſſe efficacem. 3. Paulum Apoſtolum in tertio cælo audiuiſſe verba inſtitutionis Euchariſtiæ. 4. antiquos Patres, & nominatim Cyprianum non agnouiſſe mutationem ſubſtantię panis, quam vocamus Tanſubſtantiationem. 5. Euchariſtiam non eſſe Sacramentum extra vſum. 6. Miniſtros non debere ſumere Euchariſtiam, ſed tantum aliis porrigere, ſicut Chriſtus fecit. 7. falſum eſſe, quod Chriſtus porrexerit Euchariſtiam poſt lotionem pedum. 8. hoc ſacramento, non modo animam, ſed & corpus refici. 9. Abſtemios poſſe quidem communicare ſub vna ſpecie; ſuadendum tamen iis eſſe, vt integrè abſtineant.

5. Omitto conuitia, quæ paſſim inſpergis; quanquam in hoc genere modeſtior es, quàm pleriq; alii Lutherani in Saxonia. Omitto inepta & frigida argumenta, quæ tibi

tibi familiaria ſunt. Et cùm illa deſunt, nuda verborum aſſertione, mea refellis, tua aſtruis. Deniq; non rarò, cùm aliud non occurrit, ad conſcientias tenerorum, quas tranquillare videri vis, importunè prouocas: præſertim, quando firmioribus argumentis vrgeri te ſentis. Tunc enim, reſponſionis loco, identidem inculcas illud; *Non ſatisfit conſcientiis tenerorum. Ad conſcientias tenerorum appello.* Cum tamen neſciam, quos intelligas nomine tenerorum, qui tam delicatas habent conſcientias. Catholicos certè non intelligis. Nam illorum conſcientiis abundè fit ſatis per vnius ſpeciei ſumptionem, vt experientia teſtis eſt. Nec Caluiniſtas, opinor. Hi enim, non delicati ac teneri, ſed ſacrilegi vobis in hoc ſacramento ſunt. An ergo Lutheranos? At illorum conſcientiæ tranquillantur ex illo Lutheri Euangelio; *Sola fides iuſtificat.* Et, *nullo opere, nulla lege, Chriſtiano homini opus eſt, cum per fidem liber ſit ab omni lege.* Quid ergo Lutherani curent legem de vtraque ſpecie?

6. Hæc obiter, Balduine, ex tuis Notis. Vt ſingula & omnia refellantur, nihil

necesse est. Nam pleraq; aut nullius, aut parui admodum momenti sunt. Et legisse, pene refutasse est. Accedit angustia temporis, qua premor. Vix pauci dies supersunt ad Nundinas; & iam primùm à fideli amico libellum tuum nactus sum. Vellem autem, vt iisdem Nundinis, quibus lucem aspecturus est, mea quoq; refutatione inclarescat. Ergo, omissis aliis, hæc pauca capita excutienda sunt.

1. *De Ioanne Husso.*
2. *De Vbiquitate Christi.*
3. *An omnis institutio diuina contineat præceptum?*
4. *An debeamus Christum sequi, non Ecclesiam?*
5. *An Christi benedictio semper fuerit efficax?*
6. *An Paulus Apostolus in tertio cælo audiuerit verba institutionis?*
7. *An Patres agnouerint Transubstantiationem?*
8. *An Ministri debeant tantum porrigere, non autem sumere Eucharistiam?*
9. *An Christus porrexerit Eucharistiam ante, vel post lotionem pedum?*

10. *An*

10. *An hoc Sacramento, non tantum anima, sed & corpus reficiatur?*

11. *An abstemij sub vna specie possint communicare?*

Hæc pauca, inquam, hoc tempore. Si alias oportunum erit, fusius tecum agere paratus sum. Quanquam, quid dico, fusius? Nihil opus, nisi alia, quæ maioris ponderis sint, à te adferantur. Nunc ergo ad rem.

CAPVT I.

De Joanne Husso.

1. IN Pręfatione ad Lectorem, ais, omnia mea argumenta, antè duo ferè sæcula, solidissimè refutata esse à Ioanne Husso. Verba tua sunt hæc; *Ioannis Hussi Constantissimi Martyris confessionem in hoc frontispicio annotare placet, ex qua liquido constabit, Becanum ea ferè omnia in hac sua Disputatione, quasi data opera, corrarisse, quæ iam ante duo fermè sæcula solidissimè fuere refutata.*

2. Sed duo hic occurrunt, quæ velim mihi explices. Vnum est, si Ioannes Hussus ante duo sæcula *solidissimè* refutaui

mea argumenta, vt tu aſſeris; quid neceſſe erat, te ijſdem refutandis operam perdere? Vel tu melius id præſtas, quam ille, vel deterius. Si tu melius, quomodo ille *ſolidiſſimè?* Si deterius, in quem finem? an vt deſpici & rideri poſſis? Hoc alia via poteras aſſequi. Addo refutationem Huſſi, vt à te quidem tranſcripta eſt, breuiſſimam eſſe: tuam multo verboſiorem. Quid ergo Lectori moleſtus es, obtrudendo verboſam & inanem, qui breuiſſima & ſolidiſſima contentiſſimus eſſe poteſt?

3. Alterum eſt, ſi Huſſus, quem Germaniæ Cyprianum vocas, ſolidiſſimè omnia ſcripſit de Communione ſub vtraq; ſpecie: cur poſtea in progreſſu ais, erraſſe illum, quod caput 6. Ioannis, de ſacramentali manducatione interpretatus ſit? Certè, ſi ibi errauit, vbi poſuit fundamentum Communionis ſub vtraq; ſpecie: non potuit ex illo fundamento *ſolidiſſimè* omnia refutare. Niſi apud vos Lutheranos, etiam ex falſis principiis, ſolidiſſima veritatis aſſertio procudi poſſit: quod tibi æſtimandum relinquo.

CAP.

Capvt II.

De Vbiquitate Christi.

1. DIxeram in mea Disputatione, vos Lutheranos (cùm obiicitis nobis, quod Laicos fraudemus dimidia parte Christi, exhibendo illis carnem sine sanguine) necessario supponere, Christum mortuum esse in sacramẽto: quod sic probaui. Illi censent Christum esse mortuum, qui putant sub specie panis dimidiũ Christum, & sub specie vini reliquam eius partem contineri: atqui Lutherani hoc putant, quando obiicunt Catholicis, quod solam carnem Christi exhibeant laicis sub specie panis: Ergo Lutherani censent Christum esse mortuum in Sacramento: quod est absurdum.

2. Vt elueres hanc maculam, Balduine, nouis laqueis te implicuisti. Nam pag. 12. sic respondes: *Distingue inter naturalem corporis Christi existentiam, & sacramentalem. Secundum illam sanè, vbi est Christus, ibi totus est: secundum hanc autem manifesta est institutio Christi, quæ cum symbolo panis, corpus: cum symbolo vini, sanguinem vnitum esse, ac distribui*

distribui docet. Qua de re plura suo loco. Hoc dicis, opinor, Christum totum esse sub vna specie per existentiam naturalem; non tamen totum per existentiam sacramentalem. Et remittis nos ad alium locum, vbi plura te dicturum de hac re polliceris. Id præstas pag. 27. his verbis; *Libenter concedimus, Christum non minus sub vno symbolo, quam sub duobus præsentem esse in sacramento; sed non sacramentali præsentia adest, verùm personali, secundum quam. vt Deus & homo nullibi inclusus, nullibi exclusus est.* Hic igitur distinguis duplicem præsentiam: vnam personalem, qua Christus vbiq; est; alteram sacramentalem, qua in solo sacramento est, non tamen totus sub vna specie.

3. Nunc quæro, an vtroq; loco idem dicas, an diuersum? In priori distinguis inter existentiam naturalem & sacramentalem: In posteriori, inter personalem & sacramentalem. De sacramentali, quæ vtroq; loco ponitur, non laboro. An naturalis & personalis, idem tibi sint, an diuersum, hoc quæro. Si diuersum; non cohæret doctrina tua. Nec rectè ex vno loco ad alterum nos remittis. Si idem; cur postea distinguis inter

inter perſonalem & naturalem? Sic enim habes pag. 148 *Diſtinguendum eſt inter iſta tria; inter præſentiam Chriſti perſonalem, naturalem & ſacramentalem. Illâ nuſpiam eſt excluſus: iſtâ, corpus & anima in Chriſto ſemper ſunt coniuncta, extra mortem: hac, in ſacramento tantùm coniuncta ſunt.*

4. Hic primùm miror tuam inconſtantiam. Tribus locis, ter mutaſti. Primo loco agnoſcis naturalem & ſacramentalem præſentiam: Secundo, perſonalem & ſacramentalem: Tertio, perſonalem, naturalem & ſacramentalē. Sed ſine dubio, poſteriores cogitationes ſunt meliores prioribus. Accipiamus ergo, quod vltimo loco dixiſti, tres eſſe præſentias Chriſti, perſonalem, naturalem, & ſacramentalem. Quā verò vocas perſonalem? Eam, inquis, qua Chriſtus, etiam ſecundum humanitatem, vbiq; eſt, & nullibi excluſus. Valdé dubito, an ſatis ipſe intelligas, quid velis. Nam hoc monſtrum Vbiquitatis ita varium ac impenetrabile eſt, vt non ſolum omnes Catholici & Caluiniſtæ, ſed pleriq; etiam Lutherani fateantur ſe aſſequi non poſſe. Tu tamen, quia aliter à morte Chriſtum vindicare non potes, ad hoc aſylum ex deſpe-

ratione, confugisti. Sed dic sodes, quomodo intelligis hanc propositionem: *Christus per præsentiam personalem est vbiq;?* Vis hoc solum dicere, personam Christi vbique esse? Rectè quidem: sed nihil ad rem. An hoc etiam, humanitatem Christi esse vbique? Nisi hoc dicas, nihil dicis. Et tamen, si hoc dicis, planè non intelligis, quid dicas. Nam si humanitas Christi, vbique est: per quid quæso, vbique est? per præsentiam, inquis, personalem. Sed persona Christi, seu verbi, per quid vbiq; est? Sine dubio, per immensitatem. At Immensitas est attributum essentiale, & commune toti Trinitati. Sicut enim Æternitas, & Omnipotentia: sic etiam Immensitas tribus personis communis est. Hoc patet ex Symbolo Athanasij, quod sic habet: *Immensus Pater, immensus Filius, immensus Spiritus sanctus. Æternus Pater, æternus Filius, æternus Spiritus sanctus. Et tamen non tres æterni, sed vnus æternus: sicut non tres immensi, sed vnus immensus. Similiter, omnipotens Pater, omnipotens Filius, omnipotens Spiritus sanctus. Et tamen non tres omnipotentes, sed vnus omnipotens.* Hic vides, Balduine, Immensitatem, qua Deus vbiq; est: Æternitatem,

tatem, qua ſemper eſt: & omnipotentiam, qua omnia operatur: eſſe tria attributa, quæ toti Trinitati communia ſunt. Sicut ergo Pater, Filius, & Spiritus ſanctus, ſunt æterni & omnipotentes per vnam numero æternitatem & omnipotentiam: ſic etiam ſunt vbiq; per vnam numero immenſitatem. Si ergo humanitas Chriſti per eandem Immenſitatem vbiq; eſt, neceſſario ſequitur, per eandem quoq; æternitatem, æternam eſſe: & per eandem omnipotentiam, omnipotentem: & ſic de aliis attributis eſſentialibus. Omnia enim ſunt vna & indiuiſibilis entitas, in qua nulla multitudo, nulla diſtinctio, (exceptis relationib.) locum habet. Hic vide, quid reſpondeas.

5. Quod addis de præſentia naturali & ſacramentali, non ſatis intelligo. Vel idem dicis, quod nos, vel diuerſum. Si idem, quid litigas? Si diuerſum, explica te. Nos dicimus, vi ſacramenti, ſeu vi iſtorum verborum, *Hoc eſt corpus meum*, ſolum corpus Chriſti præſens eſſe ſub ſpecie panis: ſanguinem verò, & animam rationalem, per naturalem concomitantiam. Cùm enim corpus illud viuum ſit, naturaliter debet eſſe coniunctum cum ſangui-

ſanguine & anima rationali. Tu dicis, per exiſtentiam *ſacramentalem*, ſolum corpus Chriſti præſens eſſe ſub ſpecie panis; & reliqua, per *naturalem*. Quid hic differs à nobis, niſi forte verbis? Nam, quod nos dicimus, *vi ſacramenti*, adeſſe; hoc tu dicis; per *ſacramentalem exiſtentiam*, adeſſe. Et rurſum, quod nos dicimus, per *naturalem concomitantiam*, hoc tu vocas *naturalem exiſtentiam*. Si ita eſt, quid verbo negas, quod reipſa admittis? Sin ſecus, cur non diſertè te explicas?

CAPVT III.

An omnis inſtitutio diuina contineat præceptum?

1. TV affirmas, pag. 19. his verbis; *Dico omnem inſtitutionem DEI includere præceptum, quo obligantur ij, in quorum gratiam aliquid inſtituitur*. Hic quæro, in quorum gratiam inſtitutum ſit matrimonium? An tantum in eorum, qui reuera matrimonium ineunt? Hoc non dixeris. Alioqui, qui cœlibatum ſeruant, ex diuina inſtitutione excluſi eſſent à matrimonio: & conſe-

consequenter, si omnis institutio includeret præceptum, vt tu vis, etiam diuino præcepto à nuptijs arcerentur; quod sanè falsum est. Si ergo in gratiam omnium hominum, cum adoleuerint, institutum à Deo matrimonium est (nemo enim vi institutionis excluditur) necesse erit ex tuâ doctrina; omnes homines diuino præcepto obligari ad matrimonium. At hoc est contra Apostolum, 1. Corinth. 7. 8. *Dico autem non nuptis & viduis, bonum est illis, si sic permaneant.* q. d. bonum est, vt non nuptæ, permaneant non nuptæ; & vt viduæ, permaneant viduæ. Non ergo præceptum diuinum est, vt non nuptæ, matrimonium ineant.

2. Addis pag. 18. hunc syllogismum; *Pro quibus totum sacramentum Cœnæ fuit institutum, ijs etiam præcepta est totius sacramenti vsurpatio. Pro omnibus Ecclesiæ ciuibus sacramentum totum fuit institutum: Ergo eius vsurpatio omnibus Ecclesiæ ciuibus præcepta fuit.* Ego in simili forma; hunc tibi regero; Pro quibus matrimonium fuit institutum; iis etiam præcepta est matrimonij vsurpatio. Pro omnibus Ecclesiæ ciuibus matrimonium fuit institutum: Ergo

eius vſurpatio omnibus Eccleſiæ ciuibus præcepta fuit. Admittis hoc Balduine? Vide, quid dicas. Alioqui fatendum tibi erit, eos non fuiſſe Eccleſiæ ciues, qui matrimonium non vſurparunt; inter quos fuit Apoſtolus Paulus, qui de ſeipſo dixit, 1. Corinthior. 7. verſ. 7. *Volo omnes homines eſſe, ſicut meipſum: ſed vnuſquisq; proprium donum habet ex Deo; alius quidem ſic, alius verò ſic.*

3. Iam illa concluſio tui ſyllogiſmi (*Ergo totius Sacramenti vſurpatio omnibus Eccleſiæ ciuibus præcepta fuit*) quomodo conſiſtit cum eo, quod alibi dicis, Miniſtros Eccleſiæ non debere vſurpare ſacramentum Euchariſtiæ, ſed aliis duntaxat diſtribuere? Si enim, ex tua ſententia, vſurpare Sacramentum non debent; ſanè, vel Eccleſiæ ciues non ſunt; vel ſi ſunt, falſum eſt, quod concludis, omnes Eccleſiæ ciues præcepto teneri ad totius Sacramenti vſurpationem. Sed de hoc iterum, cap. 8.

CAP.

CAPVT IV.

An debeamus Christum sequi, non Ecclesiam?

1. NOs quidem, & Christum sequi volumus, qui de seipso dixit; *Ego sum via, veritas & vita:* Et similiter sponsam eius Ecclesiam, de qua idem dixit; *Qui Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & publicanus.* At tu, Balduine, nescio quo spiritu impulsus, aliter sentis. Ais enim pagin. 92. *Non sequimur Ecclesiam, sed Christum.* Perinde, ac si dicas; Non sequimur sponsam, sed sponsum. An nescis, Christum & Ecclesiam indissolubili vinculo coniunctos esse? Audi Apostolum, Eph. 5. 3. *Relinquet homo patrem & matrem suam, & adhærebit vxori suæ; & erunt duo in carne vna. Sacramentum hoc magnum est: Ego autem dico, in Christo & Ecclesia.* An nescis, Ecclesiam fundatam esse supra firmam petram, vt labi non possit? An nescis, *firmamentum esse veritatis? In ventre Ecclesiæ*, inquit S. Augustinus, *veritas manet.* Quid ergo in mentem tibi venit,

vt palàm profiteri auſis, te non ſequi Eccleſiam, ſed Chriſtum? Non potes ſequi Chriſtum, niſi & Eccleſiam ſequaris. Hoc ipſe fatetur, cùm ait; *Qui vos audit, me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit.*

2. Planius tecum agam. Vel putas Chriſti Eccleſiam errare poſſe in doctrina, vel non poſſe. Si non poteſt errare, cur eam ſequi non vis? Si poteſt, vel tu in Eccleſia non es, vel ſimiliter cum Eccleſia errare potes. Si errare cum illa potes; profectò, ſicut illam ſequi non audes, ita nec teipſum ſequi debes. Imo, nec Diſcipuli, quos Wittenbergæ inſtruis, ſequi te debent. Quis enim errantem ſequatur?

CAPVT V.

An benedictio Chriſti fuerit ſemper efficax?

1. EGo in mea Diſputatione aſſerui; ſed cum duplici limitatione. 1. quod hoc velim intelligi de ea benedictione, cuius mentio fit in Euangelio. 2. de ea, quæ facta eſt circa panem. Itaq; plena mea aſſertio eſt hæc; omnem Chriſti benedictionem;

ctionem, quam in Euangelio legitur fecisse circa panem, fuisse efficacem, & alicuius mysterij seu miraculi effectricem. Hanc sic probaui; Christus in Euangelio ter legitur benedixisse panem. Primo, in multiplicatione panum & piscium. Secundo, in vltima cœna. Tertio in Emaus. Et semper aliquid mysterij seu miraculi operatus est. Ergo omnis Christi benedictio circa panem, quam in Euangelio legimus, fuit efficax.

2. Contra hanc meam assertionem sic scribis, Balduine, pag. 64. *Nulla nos cogit euidens necessitas, vt dicamus benedictionem Christi semper importare aliquid mysterij seu miraculi. Nam Marci 10. 16. impositis manibus benedixit infantibus ad se allatis, nec quicquam secutum est vel miraculi, vel mysterij. Et benedictio panis ipsi familiaris fuit, non ex peculiari aliquo consilio, sed communi illa ratione, qua cibi omnes sanctificantur per verbum & precationem,* 1. Timoth. 4. 5.

3. Nescio, an his verbis directè velis me oppugnare; an solùm aliquid dicere. Si oppugnare vis, certè non efficis, quod conaris. Nam primò, extra rem adfers

illud de infantibus Mea enim assertio fuit hæc; benedictionem Christi *circa panem*, fuisse semper efficacem. An putas hanc eneruari, si opponas, non fuisse efficacem *circa infantes?* Ludis Balduine. Et vnde, obsecro, tibi constat, circa infantes non fuisse efficacem? *quia nihil*, inquis, *miraculi vel mysterij secutum est.* Audio. Sed quomodo id probas? Legamus Euangelium. *Tunc*, inquit Matthæus, *oblati sunt ei paruuli, vt manus eis imponeret & oraret.* Hic primùm aduerte, quo animo parentes obtulerint Christo suos paruulos. Nempè, vt manus eis imponeret, & oraret. Et quid inde sperare poterant? Aliquid sanè. Sciebant enim, non solùm antiquos Patriarchas, eximia quædam beneficia largitos esse suis filiis ac nepotibus, per benedictionem; sed etiam Christum, qui tunc præsens aderat, præclara miracula, tum attactu manuum, tum oratione, tum aliis externis signis, in Iudæa perpetrasse. Igitur hac freti confidentia, offerebant illi paruulos, vt & illis similiter aliquid doni, seu gratiæ impartiretur. Quis autem credat, Christum orando per illis, & sacratissimas

manus

manus imponendo, parentum ſpem elusiſſe, & nihil peculiare circa paruulos operatum eſſe? Nemo, niſi Balduinus.

4. Iàm, quod addis, *benedictionem panis fuiſſe Chriſto familiarem*; vel generatim accipis de quacunque benedictione, quam Chriſtus adhibuit pani; & ſic iterum extra ſcopum vagaris: vel de ea ſpeciatim, cuius aperta ſit mentio in Euangelio; & ſic non rectè loqueris. Nam in Euangelio, non ſæpius, quam ter, inuenio Chriſtum benedixiſſe panem, vt ſuprà notaui. Quod autem quis legitur ter tantum feciſſe, non propriè dicitur fuiſſe illi familiare. Alias neceſſe erit fateri Petro familiarem fuiſſe negationem Chriſti, quia ter Chriſtum negauit. Similiter Paulo familiare fuiſſe, cœdi virgis, & naufragium pati, quia ter virgis cæſus & naufragium paſſus legitur. Quæ omnia abſurda ſunt.

5. Denique, quod annectis, *benedictionem panis*, ex communi conſuetudine, *non ex peculiari aliquo conſilio*, fuiſſe à Chriſto vſurpatam; ſine dubio falſum eſt. Vel

enim loqueris de illa ſola benedictione panis, cuius ſit mentio in Euangelio; vel de omni. Illud prius dici non poteſt, quia certum eſt, triplicem illam benedictionem, cuius ſit mentio in Euangelio, factam eſſe ex peculiari conſilio. Quis enim neget, Chriſtum ex peculiari conſilio benedixiſſe panẽ in ſolitudine, quando aliquot millia hominum ſatiauit? in cœna vltima, quando ſacramentum inſtituit? in Emaus, quando Diſcipulorum oculos aperuit? Hinc colligo, nec poſterius dici poſſe. Non enim poteſt generatim verum eſſe de omni benedictione, quod ſpeciatim falſum eſt de aliqua: at jam oſtendi falſum eſſe de tripli ci benedictione Euangelica, quod non ſit facta ex peculiari aliquo conſilio: Ergo etiam falſum eſt de benedictione generatim ſumpta.

CAPVT VI.

An Paulus in tertio cœlo audiuerit verba inſtitutionis Euchariſtiæ?

1. HOc tu affirmas Balduine, pag. 28. cùm ais; *D. Paulus verba inſtitutionis in ter-*

in tertio cœlo repetita & declarata audiuit. Vis hoc dicere, verba institutionis, quæ in vltima cœna coram aliis Apostolis primùm prolata sunt; eadem in tertio coram Paulo, (qui in vltima cœna non fuerat,) repetita esse, & secundum legitimum sensum explicata. Sed vnde hoc habes, mi homo? Scribit quidem Paulus de seipso. 1. Corint. 11. 23. *Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis*. Sed non addit, se accepisse in tertio cælo. Nec verisimile est, triplici de causa. Primo, quia quæ audiuit in tertio cælo, erant arcana verba, quæ non licet homini loqui, vt ipse de se fatetur 2. Cor. 12. 4. *Raptus est in paradisum, & audiuit arcana verba, quæ non licet homini loqui*. At verba institutionis Eucharistiæ non sunt arcana, quæ non liceat homini loqui. Ergo verba institutionis Eucharistiæ, verisimile est, non audiuisse in tertio cælo.

2. Sed multo efficacius id conuinco ex his principiis. Primùm est, quod raptus Pauli in tertium cælum, contigerit multis annis post conuersionem. Nam conuersio eius (in via prope Damascum) facta est anno Domini 35. Raptus autem contigit 14. annis ante scriptam posterio-

rem epistolam ad Corinthios, vt ipse fatetur. 2. Corinth. 12. 2. his verbis; *Scio hominem in Christo ante annos* 14. *raptum vsque ad tertium cælum*. Porro epistola illa scripta est anno Domini 58. Vnde necesse est, raptum contigisse anno 44. ac proinde inter conuersionem & raptum, plusquam octennium intercessisse. Videri potest Baronius tomo 1. annalium, Serarius in Paulo, & alii, qui hanc rem diligenter examinarunt. Alterum principium est, quod Paulus statim post conuersionem, cœperit Euangelium Christi prædicare, vt patet Act. 9. 20. vbi statim post conuersionem, *ingressus in Synagogas, prædicabat Iesum, quoniam hic est filius Dei: Et confundebat Iudæos, qui habitabant Damasci*. Tertium est, quod Euangelium Christi, quod statim post conuersionem cœpit prædicare, non didicerit ab hominibus, sed ab ipso Christo, vt patet ex illo, ad Galat. 1. 11 *Notum vobis facio Euangelium, quod Euangelizatum est à me, quia non secundum hominem: neque enim ego ab homine accepi illud, sed per reuelationem Iesu Christi*. Quartum est, quod institutio Baptismi, & Eucharistiæ, pertineat ad Euāgelium Christi; ac pro-

ac proinde nemo poſſit perfectè prædicare Euangelium Christi, niſi ſufficienter instructus ſit de inſtitutione Baptiſmi & Eucharistiæ. Cum enim ſint Sacramenta nouæ legis, ſeu Euangelii, eorum notitia neceſſaria eſt ad plenam notitiam nouæ legis & Euangelii.

3. Ex his principiis ſic concludo, Paulus ſtatim poſt conuerſionem (quæ octennio præceſſit raptum ipſius ad tertium cælum) miſſus fuit ad prædicandum Chriſti Euangelium, & ſine dubio ſufficienter inſtructus de iis, quæ ad illud munus requirebantur: atqui notitia inſtitutionis Euchariſtiæ requirebatur ad munus prædicandi Euangelium Chriſti: Ergo de illa fuit ſufficienter inſtructus, ſtatim poſt conuerſionem. Ergo in raptu, qui octennio poſt contigit, non didicit verba inſtitutionis, ſed multo ante perſpecta habuit.

4. Hoc ipſum euidenter colligitur ex illo, ad Gal.1.15. *Cum autē placuit ei, qui vocauit me per gratiam ſuam, vt reuelaret filium ſuum in me, vt euangelizarem illum in gentibus, continuo nō acquieui carni & ſanguini, neq; veni Ieroſolymam ad anteceſſores meos Apoſtolos, ſed abij*

sed abij in Arabiam, & iterum reuersus sum Damascum. Hic enim tria insinuantur, quæ ad rem nostram faciunt. 1. quod in prima conuersione, quæ contigit in via prope Damascum, reuelatus sit illi filius Dei. 2. quod in eum finem reuelatus sit, vt euangelizaret eum in gentibus. 3. quod statim profectus sit in Arabiam, vt præstaret, quod ipsi iniunctum erat. At cur non potius iuit Ierosolymam ad Petrum & Iacobum, vt ab iis instrueretur, & Iudæis, qui carne & sanguine coniuncti illi erant, Christum annunciaret? Causa in promptu est, tum quia maiori instructione non indigebat, cum à Christo sufficienter esset edoctus; tum, quia Christus non miserat illum, vt Iudæis, sed vt gentibus Euangelium annunciaret. Sic enim de illo loquitur ad Ananiam, Act. 9. 15. *Vas electionis est mihi iste, vt portet nomen meum coram gentibus.* Et ipse de seipso, ad Galat. 2. 7. *Creditum est mihi Euangelium præputii, sicut Petro circumcisionis. Qui enim operatus est Petro in Apostolatum circumcisionis; operatus est & mihi inter gentes.*

5. Accedit tertium argumentum; quia alii Apostoli, qui vltimæ cœnæ præsentes inter-

interfuerant, non minus ſciebant verba inſtitutionis Euchariſtiæ, quàm Paulus, qui præſens non interfuit, ſed poſtea audiuit. At ea, quæ in tertio cælo reuelata ſunt Paulo, non erant æquè aliis Apoſtolis perſpecta. Ergo inter ea non ſunt numeranda verba inſtitutionis. Minor probatur, quia Paulus 2. Corinth. 11. & 12. conferens ſe cum aliis Apoſtolis, diſertè ait, in pleriſq; ſe non eſſe illis inferiorem. *Exiſtimo*, inquit, *nihil me minus feciſſe à magnis Apoſtolis*. In multis etiam ſuperiorem, præſertim in reuelationibus, quæ in tertio cælo, illi acciderunt. At quomodo in iis ſuperior eſſet, ſi de inſtitutione Euchariſtiæ duntaxat, & ſimilibus rebus fuiſſet ibi inſtructus? Hæc pauca habui, Balduine, quæ tibi opponerem. Tu, ſi quid validius occurrit, viciſſim regere, ſi videbitur.

Capvt VII.

An Patres agnouerint Tranſubſtantiationem?

TV negas, pag. 65. his verbis; *Quod autem conuerſionis aut mutationis aliquando*

quando meminerunt Patres, non intellexerunt Transelementationem, qualis in Papatu docetur, sed mutationem sacramentalem, qua elementa externa (panis & vinum) *à communi & vulgari vsu ad vsum mysticum & sacramentalem consecrantur.*

2. Duo hic dicis, vt video. 1. quod Patres, quando loquuntur de mutatione seu conuersione, quæ fit in Eucharistia, non intelligant talem mutationem, qualis in Papatu docetur. 2. quod intelligant talem, qualis in Lutheranismo defenditur. Mutatio autem, quæ in Papatu docetur, consistit in reali & substantiali conuersione, qua substantia seu natura panis mutatur in substantiam seu naturam carnis Christi. At quæ apud Lutheranos defenditur, in eo solum consistit, quod panis, retinens substantiam & naturam panis, à communi & vulgari vsu transferatur ad vsum mysticum & sacramentalem; sicut olim in antiquo Testamento, panes propositionis, retinebant quidem naturam & substantiam panis, sed tamen eorum vsus non permittebatur passim omnibus, sed iis potissimum, qui in templo seruiebant. Et hoc solo, à laicis panibus distinguebantur.

3. Vi-

3. Videamus nunc, de qua mutatione loquantur Patres; an de ea quam Lutherani, an potius de ea, quam nos Catholici agnoſcimus & profitemur. Nec difficile erit iudicare, ſi verba, mentem, & ſcopum illorum inſpiciamus. Ac primo loco occurrit Ambroſius, qui de hoc argumento ex profeſſo ſcripſit in libro de his, qui myſteriis initiantur, c. 9. vbi ſic habet, *Forte dicas, aliud video, quomodo tu mihi aſſeris, quod Chriſti corpus accipiam & hoc nobis adhuc ſupereſt, vt probemus, Quantis igitur vtimur exemplis, vt probemus non hoc eſſe, quod natura formauit. ſed quod benedictio conſecrauit: maioremque vim eſſe benedictionis, quàm naturæ; quia benedictione etiam ipſa natura mutatur. Virgam tenebat Moyſes, proiecit eam, & facta eſt ſerpens. Rurſus apprehendit caudam ſerpentis, & in virgæ naturam reuertitur. Vides igitur prophetica gratia bis mutatam eſſe naturam, & ſerpentis et virgæ. Currebant Aegypti flumina puro aquarum meatu, ſubitò de fontium venis ſanguis cœpit erũpere. Non erat potus in fluuiis, rurſus ad prophetæ voces cruor ceſſauit fluminũ, aquarũ natura remeauit. Circumcluſus vndiq́; erat populus Hebræorũ, hinc Aegyptiis vallatus, inde mari clauſus. Virgam leuauit Moyſes, ſeparauit*

rauit se aqua. & in murorum speciem congelauit; atq; inter vndas via pedestris apparuit. Iordanis retrorsum conuersus contra naturam in sui fontis reuertitur exordium. Nonnè claret naturam, vel maritimorum fluctuum, vel fluuialis cursus esse mutatam? Sitiebat populus patrum, tetigit Moyses petram, & aqua de petra fluxit. Nunquid non præter naturam operata est gratia, vt aquam vomeret petra: quam non habebat natura? Marath fluuius amarissimus erat, vt sitiens populus bibere non posset. Misit lignum in aquam, & amaritudinem suam aquarum natura deposuit, quam infusa subito gratia temperauit. Sub Elisæo propheta vni ex filiis Prophetarum excussum est ferrum de securi, & statim mersum est. Rogauit Elisæum, qui amiserat ferrum; misit etiam Elisæus lignum in aquam, & ferrum natauit, vtiq; & hoc præter naturam factum esse agnoscimus. Grauior est enim ferri species, quàm aquarum liquor. Aduertimus igitur maioris esse virtutis gratiam, quàm naturam, & adhuc tamen propheticæ benedictionis numeramus gratiam? Quod si tantum humana valuit benedictio, vt naturam converteret, quid dicimus de ipsa consecratione diuina, vbi verba ipsa domini Saluatoris operantur? Nam Sacramentum istud, quod accipis,

CHRI-

CHRISTI sermone conficitur. Quod si tantum valuit sermo Eliæ, vt ignem de cælo deponeret, non valebit CHRISTI sermo, vt species mutet elementorum? de totius mundi operibus legisti; Quia ipse dixit, & facta sunt; ipse mandauit, & creata sunt; sermo ergo CHRISTI, qui potuit ex nihilo facere, quod non erat, non potest ea, quæ sunt, in id mutare, quod non erant? Non enim minus est nouas rebus dare, quàm mutare naturas. Sed quoad argumentis vtimur? suis vtamur exemplis, incarnationisque astruamus mysterii veritatem. Nunquid naturæ vsus præcessit, cum IESVS Dominus ex MARIA nasceretur? si ordinem quærimus, viro nupta fœmina generare consueuit. Liquet igitur, quod præter naturæ ordinem virgo generauit; & hoc, quod conficimus, corpus ex Virgine est. Quid hic quæris naturæ ordinem in Christi corpore, cum præter naturam sit ipse Dominus IESVS partus ex Virgine? vera vtique caro CHRISTI, quæ crucifixa, quæ sepulta est; verè ergo carnis illius sacramentum est. Ipse clamat Dominus IESVS, Hoc est corpus meum: ante benedictionem verborum cælestium, alia species nominatur; post consecrationem, corpus CHRISTI significatur. Ipse dicit sanguinem suum. Ante consecrationem aliud dicitur; post

consecrationem sanguis nuncupatur. Et tu dicis, Amen, hoc est, verum est; quod os loquitur, mens interna fateatur, quod sermo sonat, affectus sentiat.

4. Ex his verbis Ambrosii colligo duo efficacia argumenta pro Catholicis, contra Lutheranos. Vnum est, quod Ambrosius loquatur de mutatione, qua ipsa natura panis mutatur. *Quantis*, inquit, *exemplis vtimur, vt probemus non hoc esse, quod natura formauit; quia benedictione (* Sacramentali *) etiam ipsa natura* (panis) *mutatur.* Alterum est, quod conetur ostendere, huiusmodi mutationem, qua natura panis conuertitur in carnem Christi, non esse Deo impossibilem. Ostendit autem generatim tripliciter. Primo, quia Deus potuit facere, vt naturæ rerum existerēt, quæ antea non existebant: Ergo potest facere, vt postquam iam existunt, natura vnius mutetur in naturam alterius. Secundo, potuit facere, vt virga Mosis mutaretur in serpentem, & iterum, serpens mutaretur in virgam, ita vt facta fuerit mutatio secundum naturam. (Hoc enim significant illa verba; *Vides, bis mutatam esse naturam, & serpentis, & virgæ.*) Cur non possit efficere, vt na-

vt natura panis mutetur in naturam carnis? Tertio, potuit multa alia facere, quæ ſupra naturam ſunt, vt nimirum aquæ Ægypti mutarentur in ſanguinem: vt aqua amara fieret dulcis: vt ferrum ſecuris nataret ſuper aquam: vt ignis de cęlo deſcenderet: vt Chriſtus naſceretur ex Virgine. Cur non poſſit efficere, vt ſubſtantia panis, ſupra naturam, mutetur in ſubſtantiam carnis?

5. Quid, obſecro, neceſſe erat, Ambroſium vti his argumentis & exemplis, quibus probaret naturas rerum à Deo mutari & transmutari poſſe, ſi nihil aliud voluiſſet oſtendere, quàm fieri à Deo poſſe, vt panis, manente natura panis, à vulgari vſu transferatur ad Sacramentalem, nulla facta mutatione ſubſtantiæ? Nihil profecto. Multo melius hoc oſtendiſſet, exemplo ſumpto à panibus propoſitionis, qui in veteri Teſtamento, ſine vlla naturæ mutatione, à prophano ad ſacrum vſum deputati erant.

6. Cum Ambroſio ſentiunt alii Patres. Cyrillus Hieroſolymitanus catecheſi 4. myſtagogica; *Aquam*, inquit, *mutauit in*

vinum in Cana Galileæ sola voluntate; & non erit dignus, cui credatur, quod vinum in sanguinem transmutarit? Si enim ad nuptias corporeas inuitatus, stupendum miraculum operatus est; an non multo magis corpus & sanguinem suum, filiis sponsi dedisse illum confitebimur? quare omni cum certitudine, corpus & sanguinem Christi sumamus: nam sub specie panis datur tibi corpus, & sub specie vini datur tibi sanguis. Et infra; *Qui videtur panis, non est panis, etiamsi gustu ita appareat, sed corpus Christi: & quod videtur vinum, non est vinum, etiamsi gustus id velit, sed sanguis Christi.* Ex hoc testimonio sumo tria argumēta. Primum, Sicut Christus in Cana Galileæ mutauit aquam in vinum; sic in vltima cæna mutauit vinum in sanguinem. At aqua realiter & substantialiter mutata est in vinum: Ergo etiam vinum realiter & substantialiter mutatum est in sanguinem. Alterum; Si Christus in nuptiis corporeis, stupendo miraculo, conuertit aquam in vinum; magis stupendo miraculo, in conuiuio spiritali, mutauit vinum & panem in sanguinem & corpus suum. At non esset magis stupendum miraculum, imo ne miraculum quidem, si panem & vinum non

non aliter mutaſſet, quam ex prophano vſu ad ſacrum transferendo. Quid enim miraculi fuit in panibus propoſitionis? Hactenus nemo agnouit. Tertium; Talis fuit illa conuerſio panis in vltima cæna, vt poſt conuerſionem non amplius eſſet panis, ſed corpus Chrisri: Ergo neceſſe eſt, naturam panis fuiſſe mutatam. Si enim manſiſſet natura panis, vtique manſiſſet panis. Et ſi manſiſſet panis, quomodo verum eſſet, quod ait Cyrillus; *Qui videtur panis, non eſt panis, ſed corpus Chriſti?*

7. Audiamus & alios. Cyprianus ſermone de cæna Domini; *Panis iſte*, inquit, *non effigie, ſed natura mutatus, Omnipotentia verbi, factus eſt caro.* Quid clarius? Panis, inquit, mutatus eſt. Qua vi & virtute? Omnipotentia verbi. Et quomodo mutatus? Non effigie, ſed natura. Et in quid mutatus? in carnem Chriſti. *Factus eſt*, inquit, caro. Longè hæc diſtant à mutatione, quam Lutherani agnoſcunt: ab illa, inquam, mutatione, qua non aliud fit, quàm quod panis, qui antea communi menſæ ſeruie-

bat, nunc ad ſacram deputatus ſit. Ad hoc enim non requiritur omnipotentia verbi; non mutatio naturæ; non conuerſio in carnem Chriſti.

8. Hilarius lib. 8. de Trinitate; *De veritate carnis & ſanguinis non eſt relictus ambigendi locus. Nunc enim & ipſius Domini profeſſione, & fide noſtra verè caro eſt, & verè ſanguis eſt: & hæc accepta atque hauſta id efficiunt, vt & nos in Chriſto, & Chriſtus in nobis ſit.* Hic explicat Hilarius terminum illius mutationis, quæ fit in Sacramento Euchariſtiæ. Nec alium agnoſcit, quàm verè carnem, & verè ſanguinem. Quod breuiſſimè dixit Gregorius Nyſſenus orat. catechetica capite 37. *Rectè nunc quoque credo, DEI verbo ſanctificatum panem, in DEI verbi corpus tranſmutari.* Et hæc ipſa tranſmutatio eſt, quam nos Catholici profitemur.

9. Pluribus teſtimoniis opus non eſt. Nam ea, quæ adduxi, tam clara & perſpicua ſunt, vt non niſi ab homine pertinaci ac impudente, eludi non poſſint. Nec tu aliter, Balduine, affirmare auſis, ſat ſcio.

Capvt VIII.

An Miniſtri debeant tantum porrigere, non autem ſumere Euchariſtiam?

1. HOc tu aſſeris, Balduine; Et neſcio, an vllus ante te vnquam. Sic enim ſcribis pag. 261. *Miniſtrantes iubentur facere, quod CHRISTVS fecit. CHRISTVS autem non edit conſecratum panem (hoc enim apud nullum Euangeliſtam legitur) ſed diſtribuit panem & calicem omnibus ſuis communicantibus. Idem ergo & Diſcipuli facere iubentur; nimirum non edere panem conſecratum, & bibere de calice benedicto, ſed aliis vtranque ſpeciem communicare.*

2. Verè dictum eſt, nihil eſſe tam abſurdum, quod non inueniat authorem. An non abſurdum eſt aſſerere, Apoſtolos, & alios Miniſtros, Apoſtolorum ſucceſſores, iuſſos eſſe à Chriſto non ſumere Euchariſtiam, ſed aliis duntaxat miniſtrare? Et tu tamen hoc aſſeris. Sed

& illud verè dictum est, oportere mendacem sui memorem esse. Hic peccasti, Balduine. Nam pag. 274. nihil de tuo mendacio cogitans, teipsum mendacii arguis, cùm ais; *Scimus vtiq́, Apostolis multa esse dicta, præsertim quæ munus ipsorum concernunt, quæ ad alios applicari non possunt. Interea tamen, & hoc verum est, vnam esse apud DEVM rationem salutis ac iustificationis nostræ, eadem etiam media atque organa, eundem modum, tam quoad Apostolos, quàm quoad fideles. Idcirco, quemadmodum omnibus vigilantia atque cura opus est, ne à Diabolo circumuenti, gratia DEI, fide & salute excidant; ita omnibus æquè iisdem mediis opus est, quibus in fide confirmari, in pugna contra Diabolum animari, & ad salutem conseruari queant: inter quæ media non postremum est Eucharistiæ sacramentum. Quam ob causam non malè dictum illud,* Quod vobis dico, omnibus dico, *ad negotium sacramenti accommodatur.*

3. Quomodo poteras apertius teipsum iugulare? Antea sic ratiocinabaris; Apostoli & alii Ministri iubentur

facere,

facere, quod Christus fecit: At Christus non sumpsit Eucharistiam, sed tantum alijs porrexit: Ergo Apostoli & alij Ministri iubentur non sumere Eucharistiam, sed aliis duntaxat porrigere. Hic autem, tui planè immemor, sic concludis; Media salutis sunt omnibus æquè necessària, tam Apostolis, quam aliis: atqui inter media salutis, præcipuum est Sacramentum Eucharistiæ: Ergo Sacramentum Eucharistiæ omnibus, tam Apostolis, quàm aliis, æquè necessarium est. Quomodo hæc cõclusio cohæret cum priori? Hic colligis, sacramentum Eucharistiæ omnibus æquè necessarium esse, etiam Apostolis & Ministris. Ibi contra, Apostolos & Ministros, iussu Christi, arceri à perceptione Eucharistiæ. Abi cum tuis ineptiis.

Capvt IX.

An Christus porrexerit Eucharistiam ante, an post lotionem pedum?

1. Hic etiam noui aliquid sectatus es. Forte, vt verè sectarius haberi possis. Sic

ſis. Sic enim habes pag. 309. *Scribit* Becanus, *Chriſtum diſtribuiſſe Eucbariſtiam, lotis prius pedibus, quod falſum eſt: alias ſequeretur, Iudam Iſchariotem non interſuiſſe ſacræ cœnæ, quia poſt lotionem pedum, accepta offa, egreſſus ſcribitur, Ioannis 13. Diuus Lucas autem teſtatur, cùm Chriſtus ſacram cœnam inſtituit, manum proditoris ſui cum ipſo fuiſſe in menſa.*

2. Ergo ex tua ſententia, Chriſtus lauit pedes Apoſtolorum poſt cænam Euchariſticam; quod ſic probas; Iudas interfuit cœnæ Euchariſticæ: At non interfuiſſet, ſi celebrata eſſet poſt lotionem pedum, quia poſt lotionem, accepta offa, egreſſus eſt. Miror tuam ſubtilitatem. Demus hoc, Iudam interfuiſſe. Demus etiam, poſt lotionem pedum, accepta offa, (vt tu loqueris) egreſſum eſſe. An hinc ſequitur, ſtatim poſt lotionem, nulla mora interpoſita, egreſſum eſſe? Neque tu affirmare hoc auſis. Nam ſi inter lotionem pedum, & egreſſum Iudæ, nihil moræ fuiſſet interpoſitum; quomodo offam accepiſſet poſt lotionem, ante egreſſum? Aut, ſi tantum erat temporis inter-

interiectum, vt offam ſumeret; cur non etiam, vt Euchariſtiam ſumeret?
3. Sed clarius tecum agam. In vltima illa cœna, de qua agimus, multa contigerunt. 1. facta eſt cœna legalis, in qua agnus Paſchalis comeſtus eſt. 2. cœna communis, in qua vſitati cibi appoſiti. 3. cœna Euchariſtica, in qua corpus & ſanguis Chriſti porrectus. 4. lotio pedum. 5. diſceſſio Iudæ. 6. concio Chriſti, quæ apud Ioannem deſcribitur. Nunc quæſtio eſt, quo ordine hæc omnia geſta ſint? quam video à doctiſſimis viris diligentiſſimè excuſſam eſſe. Sunt autem duæ potiſſimum ſententiæ. Vna ſtatuit hunc ordinem, vt 1. loco fuerit cœna legalis. 2. lotio pedum. 3. inſtitutio Sacramenti. 4. cœna communis, in qua Chriſtus dedit Iudæ buccellam panis. 5. diſceſſio Iudæ. 6. concio Chriſti. Altera hunc ſtatuit, vt 1. fuerit cœna legalis. 2. cœna communis. 3. lotio pedum. 4. inſtitutio Sacramenti. 5. diſceſſio Iudæ. 6. concio Chriſti. Vtraque vt magnos authores, ita magna argumenta habet. Nolim ego hic de toto ordine diſputare: ſolùm de lo-

delotione & inſtitutione Euchariſtiæ inter nos contentio eſt. Et quidem ſi alterutram illarum ſententiarum ſequamur, res ſalua eſt. Ambæ enim lotionem pedum prius factam, ac deinde ſacramentum inſtitutum eſſe, confirmant. Quod & ego ſentio, Balduine. Igitur ex hac parte, melior mea, quàm tua conditio eſt.

4. Deinde, ſi relicta authoritate (quæ tamē magni ponderis apud homines cordatos eſſe debet) vi argumentorum agamus, facile puto me euicturum. Tibi vnicum argumentum eſt; in quo vis nulla, vt paulo antè oſtendi. Hæc mea ſunt. Primum; Chriſtus lauit pedes Diſcipulorum ſuorum, non modo vt exemplum humilitatis eis præberet; ſed etiam, vt ſignificaret, mundos eſſe oportere, qui corpus & ſanguinem ſuum accepturi eſſent. Hæc autem munditia requiritur ante ſumptionem Euchariſtiæ: Ergo lotio pedum non eſt ſecuta Euchariſtiam. Huc ſpectat illud Apoſtoli, 1. Corinth. 11. 28. *Probet autem ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat. Qui enim manducat & bibit indignè, iudicium ſibi manducat & bibit, non diiudicans corpus Domini.* q. d. antequam accepted

ditis

ditis ad Euchariſtiam, excutite & mundate conſcientiam veſtram, vt puri ac loti accedatis. Alioqui ſi immundi ac indigni acceditis, ſicut Iudas fecit; iudicium vobis manducatis & bibitis.

5. Alterum; Ex Euangelio Ioannis conſtat, Chriſtum ſeruaſſe hunc ordinem. 1. ſurrexiſſe à cœna. 2. lauiſſe pedes. 3. iterum recubuiſſe. 4. dixiſſe Apoſtolis; *Vnus ex vobis tradet me.* Sic enim ſcribit Ioannes; *Surgit à cœna, & ponit veſtimenta ſua, & cum accepiſſet linteum, præcinxit ſe, & cepit lauare pedes Diſcipulorum.* Et infrà. *Poſtquam ergo lauit pedes eorum, & accepit veſtimenta ſua, cùm recubuiſſet, dixit eis; Amen amen dico vobis, quia vnus ex vobis tradet me.* Hinc ergo conſtat, Chriſtum poſt lotionem pedum, iterum accubuiſſe cum duodecim Apoſtolis, & dixiſſe, *Vnus ex vobis tradet me.* Ex quo dupliciter te oppugno, Balduine. Primò, ſi poſt lotionem pedum, iterum accubuit, & dixit illa verba; ergo Iudas poſt lotionem pedum non ſtatim egreſſus eſt, vt tu putas: ſed cum aliis aſſedit menſæ. Potuit ergò interea ſumere Euchariſtiam. Secundò, hæc verba, *Vnus ex vobis tradet me*, prolata ſunt poſt lotionem pedum,

teſte

teſte Ioanne: & ex aliis Euangeliſtis conſtat, prolata eſſe ante cœnam Euchariſticam. Cùm ergo Ioannes & alij Euangeliſtæ non ſint ſibi contrarij, neceſſe eſt, cœnam Euchariſticam fuiſſe poſteriorem lotione pedum. Matthæus cap. 26 20. ſic habet; *Veſpere autem facto, diſcumbebat cum 12. Diſcipulis ſuis. Et edentibus illis dixit; Amen dico vobis, quia vnus veſtrum me traditurus eſt. Et contriſtati valdè, cœperunt ſinguli dicere, Nunquid ego ſum Domine? At ipſe reſpondens ait; Qui intingit mecum manum in paropſide, hic me tradet. Reſpondens autem Iudas, qui tradidit eum, dixit; Nunquid ego ſum Rabbi? Ait illi, tu dixiſti. Cœnantibus autem illis, accepit Ieſus panem, & benedixit ac fregit, deditq́ diſcipulis ſuis, & ait: Accipite & comedite: Hoc eſt corpus meum, &c.* Aduerte hic Balduine. Poſt verba illa, *Vnus ex vobis me tradet*, ſequitur inſtitutio Sacramenti. Quod etiam habent Marcus & Lucas. Si ergo verba illa, ſecundum tres Euangeliſtas, prolata ſunt ante cœnam Euchariſticam; & ſecundum Ioannem, poſt lotionem pedum: quis non clarè videt, lotionem pedum priorem fuiſſe cœna Euchariſtica? Si

iam

iam mecum ſentis, gaudeo: ſin minus, firmioribus argumentis inſtructus ſis, neceſſe eſt.

Capvt X.

An hoc Sacramento non tântum anima, ſed & corpus reficiatur?

1. DIxeram in mea Diſputatione, hoc cibo Euchariſtico refici ac nutriri animam; ſicut cibo corporali reficitur ac nutritur corpus. Hoc tu reprehendis, tanquam malè à me poſitum: Et affirmas, non modo animam, ſed etiam corpus refici ac nutriri hoc Sacramento. Sic enim habes pag. 202. *Quod ſoli animæ ſpiritualem refectionem tribuere videris, id verò falſum eſt. Nam mens inſtituentis fuit, vt & caro & anima reficiatur hoc ſacramento.* Et infrà; *Quemadmodum baptiſmus ſanctificationem totius hominis, corporis ac animæ præſtat: ita & cœna Domini, corporis ac animæ alimentum eſt. Ex quo fundamento Irenæus corporibus reſurrectionem à mortuis promittit, &c.*

2. Sed

2. Sed primùm, immerito me reprehendis. Dixi quidem, animam nutriri hoc ſacramento: non tamen dixi, ſolam animam nutriri. Hoc tu mihi affingis. Deinde, teipſum iugulas. Nam ſicut hic aſſeris, & carnem & animam paſci hoc Sacramento; ita paulò poſt contrarium ſcribis ex Hieronymo, pag. 278. his verbis: *Eſt enim eſca animæ, non corporis.* Poſtremo, repugnas tuis principiis. Nam vos Lutherani docetis, ſacramenta non alio fine eſſe à Chriſto inſtituta, niſi excitandæ & alendæ fidei cauſa. At quid hoc ad nutriendum corpus?
3. Vt clarius te intelligam: quid obſecro eſt in ſacramento, quod carnem reficit? an corpus & ſanguis Chriſti, prout habent præſentiã naturalem, quam tu agnoſcis? At ſic immortalia & alterationis incapacia ſunt, vt nutrimenti corporalis loco eſſe non poſſint. An prout habent præſentiam ſacramentalem? At ſic fidei duntaxat alendæ, vt vos dicitis, ex Chriſti inſtitutione deſeruiunt. An potius panis & vinum, quæ ex veſtra ſententia, manent cum corpore & ſanguine Chriſti? At panis & vinum habent vim reficiendi corpus
ex na-

ex natura ſua, non autem ex inſtitutione Chriſti. At tu aſſeris, *mentem inſtituentis fuiſſe, vt caro reficiatur hoc ſacramento.* Porro, quid ego de hac re ſentiam, in ſcholaſticis prælectionibus ſignificatum eſt. Hic tuam contradictionem breuiter attigiſſe ſufficiat.

Capvt II.

An abſtemij poßint ſub vna ſpecie communicare?

1. Non damnas ſententiam Brentii, qui id affirmat. Addis tamen conſultius eſſe, vt integrè abſtineant ab vtraque ſpecie, quam vt vnam ſine alia vſurpent; eo quod totum fructum Euchariſtiæ poſſint percipere ſola fide, ſine externa ſuſceptione Sacramenti. Sic enim ſcribis pag. 231. *Brentius abſtemijs vnam ſpeciem concedit. Sed conſilium hoc eſt, non præceptum.* Et infrà, pag. 232. *Quidquid autem ſit de conſilio D. Brentij; optimum conſilium eſt B. Lutheri, ſatius eſſe, abſtemios prorſus abſtinere à ſacra cœna, quàm vna ſaltem*

ſpecie vti. Interim tamen ſalutari fructu ſacramenti non carent, quo per fidem potiri poſſunt, etiam extra vſum Sacramenti. Conſolentur ſe baptiſmo ſuo, qui eſt ſtipulatio bonæ conſcientiæ cum Deo.

2. Hic primùm conſentis cum Brentio, abſtemios poſſe ſub vna ſpecie communicare. Nunc velim ſoluas mihi hoc dilemma: Vel iure diuino prohibitum eſt communicare ſub vna ſpecie, vel non eſt. Si prohibitum eſt, cur permittitur abſtemiis? Si non eſt, cur reliquis negatur? Aut ſanè illud: Vſurpatio vnius ſpeciei ſine alterà, vel eſt reuera ſacrilegium & mutilatio ſacramenti, vel non eſt. Si eſt, cur permittitur abſtemiis? ſi non eſt, cur negatur aliis?

3. Præfers tamen conſilium Lutheri, vt abſtemii integrè abſtineant. Cauſam addis, quia poſſunt per fidem potiri fructu Sacramenti. Porro fructus huius Sacramenti, ſecundùm te, duplex eſt: alter, augere fidem; alter nutrire corpus. Si ergo abſtemii ſine ſacramento poſſunt vtrumque fructum percipere per fidem: neceſſe eſt fidem ipſorum, quam habent, præſta-

præſtare hunc duplicem effectum. 1. vt augeat ſeipſam. 2. vt nutriat corpus. At vbi docet hoc Scriptura? aut vnde habes hanc doctrinam? Deinde, ſi ita eſt, quæ poteſt eſſe neceſſitas huius Sacramenti? Cæteri fideles non ſunt deterioris conditionis, quàm abſtemii. Si ergo abſtemii ſine ſacramento poſſunt omnia habere, quæ alii per Sacramentum habent; quid opus eſt vſurpare Sacramentum? Et ſi abſtemii *conſolantur ſe baptiſmo ſuo, qui eſt ſtipulatio bonæ conſcientiæ cum Deo*; cur non alii eodem modo ſe conſolentur? aut quid vlterius quærunt, præter *ſtipulationem bonæ conſcientiæ cum Deo?*

4. Hic reuocas mihi in mentem, quod ſupra ad initium notaui. Hoc, inquam, quod ſolitus ſis, cum argumentis Catholicorum vrgeri te putas, prouocare ad conſcientias tenerorum: & identidem illud occinere; *Sine vtraque ſpecie, non ſatisfit tenerorum conſcientijs.* Quomodo, mi Balduine, non ſatisfit? an non dixiſti iam, baptiſmum eſſe ſtipulationem bonæ conſcientiæ cum Deo? Solum baptiſmum ſufficere ad conſolandas & tranquil-

landas coram DEO conſcientias? Si ſufficit, quid opus eſt vtraque ſpecie? aut quis ſcrupulus conſcientiis reliquus eſſe poteſt, ſi per baptiſmum, ſtipulationem bonæ conſcientiæ cum DEO nactus es? Collige te melius.

Epilogus.

HÆc habui Balduine, quæ breuiter ac amicè, non tam diſceptare, quàm conferre tecum volui per epiſtolam. Accipies, opinor, in bonam partem: & non mea ſponte, ſed tuo potius impulſu, factum à me eſſe, interpretaberis. Egiſſem fortè prolixius; ſed quod initio monui, temporis anguſtia non patitur. Vix biduum abſumus à Nundinis; & iam properat Typographus ad mercatum. Et probè tibi conſcius es, libellum tuum (cui reſpondeo) vix lucem aſpexiſſe, & certè iam primùm ad haſce Nundinas proditurum. Igitur aut feſtinandum mihi fuit, aut reſponſio differenda. Hoc nolui, illud arripui. Quod autem in hac ipſa feſtinatione, parcius fortè, quàm argumenti ratio poſtulabat, de communione ſub vtra-

que

que ſpecie diſſeruerim, minimè mirum eſt Nam quæ alias à me de hoc argumento diſputata ſunt, non videntur tuis Notis magnoperè labefactata eſſe, ac proinde noua defenſione non egent. Vnum ſupereſt, Balduine. Aegrè tuliſti (vt colligo ex tuo libello) quod in mea Diſputatione, Lutheranos cum Caluiniſtis coniunxerim, quaſi indignum ac probroſum ſit, bonos viros inter improbos annumerari. Fateor me id feciſſe. Nego, eo conſilio feciſſe, quo tu interpretaris, quaſi ſub exoſo, *vt tu loqueris,* Caluiniſtarum nomine *Lutheranos diffamare conatus ſim. Non ita eſt. Ideo feci, quia in hoc puncto de communione ſub vtraque ſpecie, conſpirant Lutherani cum Caluiniſtis. Alias, non eram ſanè facturus. Scio enim, & iam palam orbi Chriſtiano notum eſt, vos extremè deteſtari Caluiniſtas. Et cum ita ſit, Balduine, cur illis prætermiſſis, me laceſſere voluiſti? Si animus pugnandi tibi eſt, eos expugna, ſi potes. Et certè potes, ſi vis. Monſtroſa illorum dogmata ſunt, qua debellare, non magni laris ſit. In eo certamine deinceps te exerce. Si tamen nolis, & mihi moleſtus eſſe pergas (quod tibi integrum relinquo) à me viciſſim plagam expectare oportebit. Vale mi Balduine, & ad verita-*

veritatis ſemitam regredere: quod tibi, tametſi erroribus anticipatis implicitus ſis, difficile futurum non exiſtimo, ſi diuinæ gratiæ opem ac ſubſidium ſedulo imploraueris. Moguntiæ, ex Archiepiſcopali Collegio noſtro, 2. Aprilis, anno 1610.

FINIS.

